RAKENNUSVIRASTO
Byggnadskontoret

Maisema-arkkitehtitoimisto
NÄKYMÄ Oy

KUMTÄHDENKENTTÄ

PUISTOHISTORIALLINEN KATSAUS

LUONNOS 1.11.2016

Kannen kuva: Magnus von Wrightin piirros Kumtähdenkentästä päivä Maamme-laulun ensiesityksen jälkeen, 14.5.1848. Ateneumin taidemuseo.

ESIPUHE

Tämä puistohistoriallinen katsaus on tarkoitettu lähtöaineistoksi Kumtähdenkentän peruskorjauksen suunnittelua varten. Sen tavoitteena on ollut puiston kehitysvaiheiden kartoitus ja puistohistoriallisen merkityksen arviointi. Kumtähdenkentän historiallisten vaiheiden selvittämiseksi pyrittiin kartoittamaan kaikki saatavissa oleva materiaali syyskuun 2016 aikana. Ajalta ennen Maamme-laulun muistomerkin rakentamista Kumtähdenkenttää koskevaa materiaalia löytyi niukasti. Sen vuoksi Kumtähdenkentän alun rakentamisvaiheet ovat osittain jääneet vaille lopullista varmennusta.

Katsaus on laadittu Helsingin rakennusviraston katu- ja puisto-osaston toimeksiannosta Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy:ssä, jossa työstä ovat vastanneet maisema-arkkitehdit Matti Liski ja Tiina Perälä.

SISÄLLYS

PUISTON SYNTYVAIHEET 5
FLORAN PÄIVÄ 10
MAAMME-LAULUN MUISTOMERKKI 12
MYÖHEMMÄT MUUTOKSET 22
NYKYTILA 27
KOHTEEN ARVO 29
LÄHTEET 30

PUISTON SYNTYVAIHEET

Kumtähdenkenttä on aikoinaan ollut osa Kumpulan kartanoympäristöä ja pääosin viljelykäytössä[1]. 1800-luvulta alkaen ylioppilaat ovat juhlineet Floran eli Kukan päivää Kumtähdenkentällä. Kumpulan kartanon omistaja lahjoitti alueen ylioppilaille ikuiseksi kevätjuhlapaikaksi vuonna 1848. Puiston merkittävimmät vaiheet ovat samaiselta vuodelta, kun 13.5.1848 Maamme-laulun ensiesitys oli Kumtähdenkentällä.[2]

Alue oli pääosin peltomaisemaa aina 1940-luvulle saakka. Nykyisen Kustaa Vaasan tien reunaa on reunustanut metsävyöhyke ainakin 1900-luvun alusta lähtien. Alue asemakaavoitettiin puistoksi vuonna 1937[3]. Puiston sommitelma ja istutukset liittyvät puistoon sijoitetun Maamme-laulun muistomerkin rakentamiseen vuonna 1948.

Nykyisen nimensä, Kumtähdenkenttä (ruots. Gumtäkts äng) puisto on saanut 1996 asemakaavamuutoksen yhteydessä[4]. 1900-luvulla alue on tunnettu nimillä Toukoniitty (ruots. Majängen) sekä Toukolanniitty, joskus myös Toukolan kenttä. Läheinen Kumpulan kartano ympäristöineen on tunnettu myös nimillä Kumtähti (ruots. Gumtäckt), mistä kenttä on saanut nykyisen nimensä. Nimi Gumtäckt esiintyy jo 1600-luvun puolivälin karttapiirroksissa osoittaen kartanoympäristöä[5].

Pohjalla vuoden 1909 opaskartta, päällä nykytilanteen karttaviivat valkoisella. Kumtähdenkenttä näkyy kartalla peltona. Puiston osalta tilanne on vastaava vielä 1945 Kiinteistökartassa. Kaupunkimittausosasto.

[1] Kumpula-seura ry. *Kumpulan kartanon laakso – perinteikäs kulttuuriympäristö.*
[2] Helsingin yliopiston ylioppilaskunta. *Floran eli Kukan päivä.*
[3] *Arvoympäristökohteet – Kumtähdenkenttä.*
[4] *Helsingin karttapalvelu.*
[5] Pro Helsingfors säätiö. *Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto.*

Yllä: Ote opaskartasta vuodelta 1925. Kaupunkimittausosasto.

Vasemmalla: Kartta Kumpulan kartanon maista 1840-luvulta. Helsingin kaupunginarkisto.

Kumtähdenkenttä, Maamme-laulun ensiesityksen paikka, ikuistettuna Magnus von Wrightin piirtämänä 14.5.1848. Ateneumin taidemuseo.

Vuonna 1893 Helsingin kaupunki osti Kumpulan kartanon maa-aloineen ja viljelysmaat vuokrattiin eteenpäin. 1900-luvun alkupuolella Kumpulan peltoja viljeli puutarhuri Karl Lindberg. Myöhemmin laakson maat olivat viljelypalstoina. Kuvassa sunnuntaipalstat 1910-1920 Eric Sundströmin ikuistamana. HKMKA.

Kumtähdenkenttää ovat koristaneet tiiviit koivuryhmät alkuajoista lähtien. Kuvassa koivuryhmä vuonna 1903. HKMKA.

Signe Branderin otos Kumtähdenkentästä 1907. Ennen kaupunkirakenteen muutosta alueelta oli selvä näköyhteys merenlahdelle. HKMKA.

Ilmakuva Kumtähdenkentästä vuodelta 1932. Maanmittauslaitos.

Kumtähden kenttä 1940- tai 50-luvulla. HKMKA.

A. Federleyn piirros vuoden 1848 Floran päivän juhlasta. HKMKA.

FLORAN PÄIVÄ

Floran eli Kukan päivä on ylioppilaiden perinteinen kevätjuhla ja ylioppilaskunnan toinen virallinen juhlapäivä. Juhlaa on vietetty Turun Akatemian ajoista alkaen, mutta 1830-luvulla yliopiston siirryttyä Helsinkiin juhlapaikaksi vakiintui Kumtähdenkenttä. 1800-luvun alusta saakka perinteenä oli kokoontua Floran päivän piknikille Kumtähdenkentälle, mutta nykyään juhlaa vietetään erityisesti 13.5.1848 tapahtuneen Maamme-laulun ensiesityksen kunniaksi.[6]

Vuoden 1848 juhla oli aikaisempiin tilaisuuksiin verrattuna monessa suhteessa poikkeuksellinen ja kauaskantoinen. Maamme-laulun ensiesityksen lisäksi juhlassa liehui ensi kertaa toinen kansallinen symboli, leijonakuvioinen Suomen lippu, josta sittemmin tuli ylioppilaskunnan lippu. Ikimuistoisia olivat myös silloisen dosentin ja pohjalaisten kuraattorin Fredrik Cygnaeuksen puhe isänmaalle sekä Topeliuksen tästä suuresta isänmaapuheesta laatima runo, "Finlands namn", joka kaiverrettiin sata vuotta myöhemmin Kumtähdenkentän muistomerkkiin.[7]

Vuoden 1848 kevätjuhla muodostui merkkipäiväksi kansallisen identiteetin syntyhistoriassa. Sittemmin Floran päivää on vietetty vaihtelevalla aktiivisuudella. Vuonna 1969 kevätjuhlan vietosta luovuttiin kokonaan ylioppilasmaailman radikalisoiduttua, mutta vuodesta 1977 eteenpäin Kumtähdenkentälle on jälleen kokoonnuttu akateemisten perinteiden kokeman renessanssin myötä. Kansallislaulun laulaminen muistomerkin luona on edelleenkin yksi ylioppilaiden Floran päivän traditioista. Erityisesti tasavuosina on Maamme-laulun ensiesitystä juhlittu näyttävin menoin - viimeksi vuonna 1998, jolloin vietettiin Maamme-laulun 150-vuotisjuhlaa.[8]

[6] Helsingin yliopiston ylioppilaskunta. *Floran eli Kukan päivä*.
[7] Helsingin yliopiston ylioppilaskunta. *Floran eli Kukan päivä*.
[8] Helsingin yliopiston ylioppilaskunta. *Floran eli Kukan päivä*.

FINLANDS NAMN

Zachris Topelius

I TÄTA LEDERNA STÅR EN MAN,
HANS ORD ÄRO ÄDLA, RIKA.
EN MÄKTIG LÖSEN FÖRKUNNAR HAN,
ETT BLIXTRANDE URSPRUNGSORD HAN FANN,
FÖR VILKET TÖCKNENA VIKA.

SÅ GÅR DET SUSANDE ORD FÖRBI.
DÅ HÖRS KRING SLÄTTERNA LJUNGA
ETT ENDA OMÄTLIGT JUBELSKRI,
OCH HORNEN STÄMMA SÅ STOLT DÄRI:
'VÅRT LAND, VÅRT LAND' DE BESJUNGA.

OCH VILL DU VETA DET STARKA NAMN,
SOM GÅR KRING KULLAR OCH SJÖAR,
SOM LJUDER FJÄRRAN UR SKOGENS FAMN,
UR KLIPPANS MOSSA, UR VÅGENS HAMN,
FRÅN STRÄNDER, VIKAR OCH ÖAR;

VÄLAN, I DITT VÄSENS DJUP DET SKRIV
TILL LEVNADENS AFTON SENA.
ALLTINTILL DÖDEN DET TROGEN BLIV,
OCH GIF DITT HJÄRTA, DITT BLOD, DITT LIV
FÖR FINLAND, FINLAND ALLENA.

SUOMEN NIMI

Zachris Topelius

MIES JOUKON KESKELL' ON SANKEAN
JALON SAANUT SANAISEN AARTEEN.
HÄN SYNNYN TIES SYVÄN TENHOISAN,
HÄN LUOTTEEN LAUSUU LEIMUAVAN,
JOKA HALKOO USVIEN SAARTEEN.

NIIN TUO SANA SIIVEKÄS SINKOAA
YLT' YMPÄRI SILLOIN RAIKUU
ILOHUUTONA YHTENÄ ILMA JA MAA
KERA TORVET YLVÄÄSTI RAIKAHTAA,
JA 'MAAMME, MAAMME' SE KAIKUU.

JA SEN NIMEN VAKEVÄN TIEDÄTKÖSEN,
JOKA ENTÄÄ AALLOT JA RANNAT
JOTA KAIUTTAA SALO KAUKAINEN
JA SAARTEN, VUORTEN JA VAAROJEN
SOI VAKAAT KALLIOKANNAT?

SIIS IÄKSI PIIRRÄ SE POHJIMPAAS
SIELL' USKOLLISESTI KANNA!
SYDÄN ALTIS SAAKKA SA KUOLEMAAS
VERI, HENKI PUOLESTA SYNNYINMAAS,
OMAN SUOMESI, SUOMESI ANNA

Eero Järnefeltin maalaus ”Floran päivä” *on maalattu vuonna 1848.*
(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Floranp%C3%A4iv%C3%A4_by_J%C3%A4rnefelt.jpg)

Valokuva Maamme-laulun muistomerkistä vuodelta 1949. Kuvaaja: H. Sundström. HKMKA.

MAAMME–LAULUN MUISTOMERKKI

Vuonna 1937 Pro Helsingfors -säätiö järjesti kutsukilpailun muistomerkin pystyttämiseksi sille paikalle, missä Maamme-laulu ensi kertaa laulettiin julkisesti. Muistomerkkisuunnitelman toteuttaminen lykkääntyi kuitenkin tulevaisuuteen, ja vasta vuonna 1945 kysymys nostettiin uudelleen pöydälle. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta yhdessä Pro Helsingforsin kanssa järjestivät uuden kutsukilpailun, jonka myötä arkkitehti Erik Bryggman sai muistomerkin suunnittelun tehtäväkseen. Muistomerkki paljastettiin Maamme-laulun ensiesityksen 100-vuotisjuhlien kunniaksi 13.5.1948.[9]

Valmistunut muistomerkki poikkeaa jonkin verran kilpailuehdotuksesta, joka julkaistiin Arkkitehti-lehdessä 1946. Rakennetun muistomerkin pääosa on miltei 2 metriä korkea betonimuuri, joka on päällystetty Karungin ja Nilsiän liuskakivilaatoilla. Muuriin on upotettu musta hiottu graniittinen laatta, jossa on Maamme-laulun ensiesityksestä kertova teksti. Muuriin liittyy myös neljä pronssista J. L. Runebergiä, Fredrik Paciusta, Zachris Topeliusta ja Fredrik Cygnaeusta esittävää muotokuvamedaljonkia. Medaljongit ovat kuvanveistäjä Viktor Johansson kädenjälkeä. Kohtisuoraan muuria vastaan on sijoitettu vapaasti seisova musta hiottu graniittiseinämä, johon on kaiverrettu Topeliuksen runo ”Suomen nimi” alkuperäiskielellä ruotsiksi sekä suomennoksena. Muistopatsaan edusta on päällystetty liuskakivilaatoin.[10]

[9] Arkkitehti 3-4/1946
[10] Arkkitehti 75-76/1949

Arkkitehti-lehdessä julkaistiin vuonna 1946 Maamme-laulun muistomerkin kilpailun voittajaehdotus. Arkkitehti Erik Bryggmanin piirrokset esitettiin otsikolla ”Ehdotus Kumpulan muistomerkiksi Helsinkiin”. Sijaintikartan puistosommitelma muistuttaa hyvin pitkälti valmistuneen puiston hahmoa. Ainoastaan jotkin käytävälinjaukset ovat toteutuneet hieman eri tavalla. Arkkitehti 3-4/1946.

Yllä: Erik Bryggmanin suunnitelmapiirroksia muistomerkkikokonaisuudesta. Suurimmat muutokset kilpailuehdotukseen ovat vesialtaan sijainnissa sekä yksittäisten puiden sijoittelussa. Arkkitehti 75-76/1949.

Alla: 2.2.1956 päivätty Maamme-laulun muistomerkin pohjapiirros, joka vastaa toteutunutta tilannetta. HKR.

Maamme-laulun muistomerkki vesialtaan suunnasta pian valmistumisen jälkeen. Arkkitehti 75-76/1949.

Muistomerkin ympäristö on päässyt huonoon kuntoon ja vaatii kunnostusta. 29.6.2016.

Ilmakuva Kumtähdenkentästä vuodelta 1943, ennen muistomerkkiä ja puistosuunnitelmaa. Maanmittauslaitos.

Ilmakuva Kumtähdenkentästä vuodelta 1950, muistomerkin ja puiston rakentamisen jälkeen. Maanmittauslaitos.

PUISTOSOMMITELMA

Nykyinen puistosommitelma on peräisin 1940-luvulta. Tuolloin Toukolanniityksi kutsutun alueen suunnittelutyö tehtiin Kiinteistötoimiston tilauksesta.[11] Kiinteistötoimiston asemakaavaosaston suunnittelemia kaupungin puistoja kritisoitiin 40-luvulla kaavamaisiksi, koska niiden piirustukset laadittiin ilman puutarha-alan erikoistuntemusta. Sen vuoksi yleisten töiden lautakunta esitti 1947, että suunnittelutyöt jätettäisiin rakennustoimiston puisto-osaston suoritettaviksi.[12] Puiston suunnittelusta on siis todennäköisesti vastannut puisto-osasto vaikka tilaus tulikin Kiinteistötoimistosta. Rakentamistyöt saatiin aloitettua vuoden 1947 syksyllä. Kylvö- sekä osa istutustöistä jäi seuraavaan kevääseen[13].

Kumtähdenkenttä suunniteltiin mahdollisesti muistomerkin kilpailun yhteydessä laaditun suunnitelman pohjalta (puiston toteutettu sommitelma vastaa suurelta osin Erik Bryggmanin kilpailuehdotuksessa esiintynyttä sijaintikarttaa). Kaupunginpuutarhuri Bengt Schalinin valitsemaa kasvillisuutta on istutettu puistoon 1947–1952. Schalinin tyylin mukaisesti kasvillisuuden sommittelu on pääosin vapaamuotoista. Entiselle peltoalueelle kunnostettiin nurmi, rakennettiin käytävät sekä tehtiin puu- ja pensasistutuksia. Nurmipintaa rytmittää vapaasti sommiteltu puusto. Puiston metsäisessä lounaisosassa säilytettiin luonnonpuustoa. Puiston koillisosaan kivituhkakäytävien risteykseen jätettiin ajalle tyypillinen kivituhka-aukio, jota puiston varhaisina aikoina käytettiin leikkiin ja oleskeluun.

Puiston yleishahmo on hyvin säilynyt ja kokonaisuus edustaa 1940-luvun suunnitteluihanteita. Merkittävin muutos puistosommitelmassa on tapahtunut Hämeentien suuntaisella käytävällä, jonka linjaus on hieman muuttunut 1970-luvun lopulla kadun jalkakäytävän rakentamisen myötä. Puistokäytävän liittyminen kivituhka-aukioon muuttui ja kaakkoispuolen mutkaa loivennettiin.[14]

Nykyisen laajuutensa puisto on saanut vuoden 1996 asemakaavassa, jolloin Hämeentien ja Kustaa Vaasan tien risteysaluetta jäsenneltiin uudelleen. Vanhan puiston rajat erottuvat kuitenkin selkeästi, ja puistoon liitetty kulmaus on jäänyt irralliseksi osaksi puistoa.

[11] Helsingin kaupunginarkisto. *Yleisten töiden lautakunta. Toimintakertomus 1948.*
[12] Helsingin kaupunginarkisto. *Kaupunginhallitus – Yleisiä töitä koskevat asiat 1947.*
[13] Helsingin kaupunginarkisto. *Yleisten töiden lautakunta. Toimintakertomus 1947.*
[14] *Arvoympäristökohteet – Kumtähdenkenttä.*

Tärkeää näkymää Kumtähdenkentältä merelle päin on kuvattu kentän eri vaiheissa. Kuvat ylhäältä alas: 1848, 1907 ja 2016.

KASVILLISUUS

Kumtähdenkentän lajisto on monipuolinen ja vanhimmat istutukset ovat peräisin 1940-luvulta. Bengt Schalinin aikaisesta lajistosta on säilynyt mm. aitaorapihlaja, mongolianvaahteroita, ruotsinpihlaja, muutama tervaleppä, harmaapihta, sekä osa tammista, jalavista ja vaahteroista. Myös rivi isolehtilehmuksia on todennäköisesti Bengt Schalinin ajalta. Näyttävät poppelit on todennäköisesti istutettu myöhemmin, vaikka Schalinin kasvilistoilta löytyy myös jättipoppeli, *Populus trichocarpa*. On mahdollista, että jättipoppelin sijaan on 1984 istutettukin nykyistä puoliavointa nurmialuetta koristava nelihaarainen ruhtinaanpoppeli *Populus* 'Rasumowskiana'. Sen lähellä kasvavat yksirunkoiset poppelit berliininpoppeleita *Populus x berolinensis*.

Puistosta on löydetty ja otettu taimituotantoon vaaleanpunakukkainen pensasruusu, joka on nimetty puiston mukaan lajikkeeksi "Toukoniitty". Ruusun arvellaan olevan Bengt Schalinin sinne suunnittelema ja hänen toimestaan istuttama. Nykyään ruusua on saatavilla taimimyymälöistä nimellä *Rosa blanda* "Toukoniitty".[15]

Pensasruusuistutus on nimetty puiston mukaan lajikkeeksi Rosa blanda *'Toukoniitty'. 16.9.2016.*

[15] Arabia Toukola Vanhakaupunki -sivusto. *Kumtähden kenttä.*

VIHREIDEN KASVILLISUUSKORTTIEN KASVILUETTELOT (1946-1952, 1955) **KUMTÄHDENKENTTÄ** (TOUKOLANNIITTY)		
tieteellinen nimi asiakirjassa	nyk. tieteellinen nimi	suomenkielinen nimi
PUUT JA PENSAAT		
1947		
Acer platanoides	"	metsävaahtera
Alnus glutinosa	"	tervaleppä
Cornus flaviramea	Cornus alba subsp. stolonifera 'Flaviramea'	keltaoksakanukka
Cornus Kesselringii	Cornus alba ' Kesselringii'	verikanukka
Cotoneaster acutifolia		
1948		
Acer ginnala	Acer tataricum subsp. ginnala	mongolianvaahtera
Aronia floribunda	Aronia x prunifolia	koristearonia
Berberis vulg-	Berberis vulgaris	ruostehappomarja
Betula verrucosa	Betula pendula	rauduskoivu
Cornus tatarica		
Crataegus cocc. aitat.	Crataegus grayana	aitaorapihlaja
Fraxinus excelsior	"	lehtosaarni
Populus trichocarpa	"	jättipoppeli
Quercus robur	"	tammi
Rosa rug. Kaiser des Nordens	Rosa Rugosa-ryhmä 'Pohjolan kuningatar'	tarhakurtturuusu
Salix		
Syringa vulgaris	"	pihasyreeni
Syringa vulg. Marie Lemonei		jalosyreeni
Tilia grandiflora	Tilia platyphyllos	isolehtilehmus
Ulmus montana	Ulmus glabra	vuorijalava
Viburnum opulus	"	koiranheisi
Havupuita (Abies, Picea ym.)		
1949		
Betula verrucosa	Betula pendula	rauduskoivu
Quercus robur	"	tammi
Rosa rug. Hansa	Rosa 'Hansa' (Rugosa-ryhmä)	tarhakurtturuusu
Ulmus laevis	"	kynäjalava
1950		
Betula verrucosa	Betula pendula	rauduskoivu
Quercus		
1951		
Abies balsamea	"	palsamipihta
Acer platanoides	"	metsävaahtera
Populus certonensis		
Sorbus scandica	Sorbus intermedia	ruotsinpihlaja
Syringa josikaea	"	unkarinsyreeni
Syringa vulgaris	"	pihasyreeni
Viburnum lendago	Viburnum lentago	kiiltoheisi
Viburnum opulus	"	koiranheisi
1952		
Betula		
Rosa spinosa	Rosa pimpinellifolia	juhannusruusu
Quercus robur	"	tammi
Ulmus glabra	"	vuorijalava

Bengt Schalin toimi Helsingin kaupunginpuutarhurina vuosien 1946-1957 aikana. Taulukkoon on koottu Kumtähdenkentälle istutetut kasvit 1946-1952 ja 1955. HKR.

Maamme-laulun muistomerkkiä ympäröivät 1950-luvulla korkeat koivut. Muistomerkin etupuolella näkyy nuoria puuistutuksia, mm. nykypäivään saakka säilynyt vuorijalava kuvassa vasemmalla. Kuvaaja: Foto Roos. HKMKA.

Maamme-laulun muistomerkin ympäristön kasvillisuus on muuttunut suurelta osin alkuperäisestä. Muistomerkin vasemmalla puolella oleva kookas jalava on todennäköisesti 40-luvulla Bengt Schalinin toimesta istutettu. 16.9.2016.

MYÖHEMMÄT MUUTOKSET

Nykyinen puistosommitelma on säilynyt pääosin 1940-luvun lopulta tähän päivään. Muutoksia puistoon ovat aiheuttaneet erityisesti lisääntyneen liikenteen vaatimat liikennejärjestelyt sekä valaistus ja kalustus. Lisäksi puistoon on istutettu uutta kasvillisuutta, etenkin pienpuita aukkopaikkoihin.

1960-luvun lopulla puiston ympäristö koki muutoksia, kun Hämeentien ja Kustaa Vaasantien kulmaukseen rakennettiin liikenneympyrä. 1970-luvulla puistoon lisättiin valaistus. Hämeentien jalkakäytävä rakennettiin puistoon 1970-luvun alussa, jolloin tien suuntaisen käytävän linjausta muutettiin.[16]

Nykyisen kaltaiset risteysjärjestelyt toteutettiin 1990-luvun alussa. Asemakaavamuutos puistolle tehtiin 1996[17]. Puiston rajaus muuttui nykyisenlaiseksi ottaen osaksi Kustaa Vaasan tien ja Hämeentien risteyksen kulmauksen. Samoihin aikoihin puiston viereen Kustaa Vaasan tielle tehtiin pysäkkikatos, joka on muuttanut puiston kulkulinjoja ja luonut selkeitä oikopolkuja. Kustaa Vaasan tielle johtavat graniittiportaat kunnostettiin 1990-luvun lopussa (piirustus VIO 4825/1). 2005–2008 vuosien välillä bussipysäkin paikkaa Hämeentiellä on siirretty lähemmäs Kustaa Vaasan tien risteystä.

[16] *Arvoympäristökohteet – Kumtähdenkenttä.*
[17] *Helsingin karttapalvelu.*

Kustaa Vaasantien ja Hämeentien kulmaus 1950-luvulla. Kuvaaja: C. Grünberg. HKMKA.

Kustaa Vaasantien ja Hämeentien kulmaus vuonna 2014. Google Street View.

Näkymä Kustaa Vaasantieltä Paavalin kirkon suuntaan (taustalla) 1950-luvulta. Korkeat kuuset etualan rakennuksen jälkeen kuuluvat Kumtähdenkentän puistoalueeseen. HKMKA.

Näkymä Kustaa Vaasantieltä Paavalin kirkon suuntaan vuonna 2011. Google Street View.

Ilmakuva vuodelta 1969. Maanmittauslaitos.

Ilmakuva vuodelta 1966 Kustaa Vaasantien yltä Hämeentien risteykseen päin. Vasemmassa alakulmassa Kumtähdenkenttä. Kuvaaja: B. Möller. HKMKA.

Ilmakuva vuodelta 1988. Maanmittauslaitos.

Ilmakuva vuodelta 2015. Maanmittauslaitos.

NYKYTILA

Toukoniityn vanhoilla pelto- ja niittyalueilla sijaitsee nyt puoliavoin nurmialue, jota reunustaa luoteesta metsäinen rinne. Puistoa rajaavat Floorantien ja Kustaa Vaasan tien reunoilla paikoin jopa 3,5 metriä korkeat katurakenteisiin liittyvät luonnonkivilohkareista rakennetut pengermuurit. Muurien päällä on alkuperäinen valuraudasta ja teräsputkesta valmistettu Insinööri-antiikkikaide. Graniittiset portaat nousevat puistosta Floorantielle ja Kustaa Vaasan tielle.

Maamme-laulun muistomerkki sijoittuu metsän ja nurmialueen rajalle. Nurmialueen reunoilla kasvaa 1940-luvulla istutettuja yksilajisia puuryhmiä ja pensasistutuksia, ja nurmen keskellä kookas poppeli. Floorantien suuntaisen käytävän varrella kasvaa lehmusrivi. Lehmuksia on alun perin ollut myös käytävän toisella puolella muodostaen lehmuskujanteen, mutta puita on harvennettu toiselta puolelta ajan saatossa. Kadun puolella on enää kaksi lehmusta, yksi kussakin päässä. Puiston eteläosassa sijaitseva kivituhkapintaista puistoaukiota rajaavat vaahterat. Alkuperäisistutusten lisäksi puistossa on paljon uusia tai uusittuja puu- ja pensasistutuksia 2000-luvulta, mm. kookkaan poppelin korvausistutus, pihlajia ja vaahteroita. Puistossa on käytössä HKR:n uusi penkkimallisto 2000-luvulta sekä City-roska-astiat.

Puiston puoliavointa nurmialuetta koristaa kookas poppeli. Nurmen poikki on muodostunut oikopolku Kustaa Vaasan tielle. 16.9.2016.

Kustaa Vaasan tielle vievät portaat rakennettiin 1980-luvun lopussa ja kunnostettiin 1997 (VIO 4825/1). 16.9.2016

Puiston kulmassa ollut kivituhkapintainen aukio ei nykytilanteessa juuri eroa käytäväverkostosta. 16.9.2016.

KOHTEEN ARVO

Kumtähdenkentälle esitetyt arvot perustuvat *Katu- ja puisto-osaston hallinnassa olevien arvoympäristöjen määrittely ja toimintaohjeet* -työssä käytettyihin arvokriteereihin. Kumtähdenkentällä toteutuvat seuraavat arvoluokat:

Alkuperäisyysarvo
Kumtähdenkentällä ei ole kaupunginpuutarhuri Bengt Schalinin 1940-luvulla tehdyn suunnitelman jälkeen tehty merkittäviä peruskorjaustoimenpiteitä, minkä ansiosta puiston alkuperäinen yleishahmo on hyvin säilynyt. Merkittäviä alkuperäisiä elementtejä ovat Maamme-laulun muistomerkki, puistokäytävät sekä säilyneet kasvilajit.

Historiallinen arvo
Fredrick Paciuksen säveltämä ja J. L. Runebergin sanoittama Maamme-laulu sai ensiesityksensä ylioppilaiden Floran päivän juhlassa 13.5.1848 Kumtähdenkentällä. Tapahtuman kunniaksi puistoon pystytettiin muistomerkki sata vuotta tapahtuman jälkeen.

Kaupunkikuvallinen arvo
Liikenne- ja katualueiden väliin jäävä puistoalue on kaupunkikuvallisesti merkittävä rakennettu viheralue, vihreä portti Arabiaan.

Kasvilajistollinen arvo
Puistossa on säilynyt kaupunginpuutarhuri Bengt Schalinin toimesta istutettua kasvilajistoa. Puistossa kasvaa omaksi lajikkeekseen todettu pensasruusu, joka on sittemmin nimetty puiston mukaan, *Rosa blanda* ”Toukoniitty”.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Puisto tulee kunnostaa 1940-luvun lopulla toteutetun suunnitelman sommitelmaa mukaillen. Puiston perushahmo syntyy avoimen nurmen ja sitä ympäröivien yksilajisten puuryhmien yhdistelmästä. Reunametsä Kustaa Vaasan tien varressa on ollut puiston osa jo ennen varsinaisen puistosuunnitelman laatimista, ja on täten tilallisena elementtinä vaalittava. Vesakkoa on kuitenkin siistittävä ja huonokuntoisia puita poistettava. Puisto on rakennettu Maamme-laulun muistomerkin ympärille, minkä vuoksi muistomerkin ympäristö kunnostetaan. Muistomerkin istutukset ovat muuttuneet alkuperäisistä ja niitä uusitaan vastaamaan paremmin alkuperäistä suunnitelmaa. Orapihlajaistutukset Floorantien varressa kuuluvat Bengt Schalinin istutuksiin, mutta ylikasvanutta pensasta tulisi siistiä niin, että kadulta avautuu näkymiä puistoon.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Alapeteri, Niina. *Helsingin kaupunginpuutarhuri Bengt M. Schalin – Suunnittelutehtävät ja kädenjälki 1946-1957*. Diplomityö, TKK. Espoo 2008.

Bryggman, Erik. *Ehdotus Kumpulan muistomerkiksi Helsinkiin.* Arkkitehti 3-4/1946. Helsinki 1946.

Bryggman, Erik. *Kumpulan muistomerkki.* Arkkitehti 75-76/1949. Helsinki 1949.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta. *Floran eli Kukan päivä.* https://hyy.helsinki.fi/fi/content/floran-eli-kukan-p%C3%A4iv%C3%A4-135

Perälä, Tiina, Saarikko, Jere, Ruoff, Eeva. *Katu- ja puisto-osaston hallinnassa olevien arvoympäristöjen määrittely ja toimintaohjeet*. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2008:8 / Katu- ja puisto-osasto. Helsinki 2008.

Arabia Toukola Vanhakaupunki -sivusto. *Kumtähden kenttä.* http://www.artova.fi/arabian-kotikaupunkipolut/arabianranta-toukola-reitti/2948-16-kumtahden-kentta

Kumpula-seura ry. *Kumpulan kartanon laakso – perinteikäs kulttuuriympäristö.* Helsinki 2011.

Pro Helsingfors säätiö. *Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto*. Toim. Olof Stenius. Helsinki 1969.

Vihreiden kasvillisuuskorttien kasviluettelot (1946-1952, 1955) Kumtähdenkenttä (Toukolanniitty).

Arvoympäristökohteet – Kumtähdenkenttä.

Arkistolähteet

Helsingin rakennusviraston katu- ja puisto-osaston arkisto (HKR)
- suunnitelmapiirustus

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto (HKMKA)
- vanhat valokuvat

Helsingin kaupunginarkisto
- yleisten töiden lautakunnan kokousasiakirjat
- kaupunginhallituksen asiakirjat

Maanmittauslaitos
- ilmakuvat ja opaskartat

Kuvalähteet

Kuvalähteet merkitty kuvatekstien perään.

Kaikki nykytilan valokuvat otettu kesän-syksyn aikana 2016, kuvaaja Tiina Perälä.